

PARAGRAAF 2 WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEBEERSING

INLEIDING

Onder weerstandsvermogen wordt verstaan “de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten dan wel risico’s te dekken waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie”.

Het gaat bij weerstandsvermogen om die risico’s die niet via verzekeringen of gevormde voorzieningen kunnen worden ondervangen. De niet verzekerde risico’s hebben, als ze zich voordoen, (grote) financiële consequenties. Het is dus zaak voor een gemeente, dat ze zich bewust is van de risico’s die ze loopt, en ze beheerst. Het uitsluiten van risico’s is echter niet mogelijk. Uw raad heeft in 2013 de Nota Weerstandsvermogen vastgesteld.

Begrip risico

Onder een risico wordt verstaan “het gevaar voor schade of verlies door interne en/of externe omstandigheden”. Het gaat hierbij om gevaar, schade en verlies van financiële aard. Er wordt dus een omschrijving van alle redelijke voorzienbare risico’s gegeven waarvoor geen voorzieningen zijn gevormd (niet volledig kwantificeerbare risico’s) of die niet tot afwaardering van activa hebben geleid en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot het balanstotaal of de financiële positie.

Risico’s gemeente Olst-Wijhe

Voor het verkrijgen van een getrouw beeld van de financiële positie is het nodig inzicht te krijgen in de risico’s die niet in de begroting zijn verwerkt.

Er is een drietal categorieën risico’s te onderscheiden:

- A. Top 10 Budgettaire risico’s;
- B. Risico’s grondexploitaties;
- C. Overige risico’s.

Voor het continue beheersen van de risico’s hanteert de gemeente de cyclus van: identificeren, kwantificeren en risicoweging naar klassen. In deze paragraaf staat de top 10 risico’s, de weerstandscapaciteit en de actuele ratio van het weerstandsvermogen.

RISICO’S

TOP 10 RISICO’S

Participatiewet

Het aantal uitkeringen (onder andere Participatiewet) is in 2016 toegenomen. Deze ontwikkelingen hebben er over heel 2016 toe geleid dat de totale uitkeringslasten (dus niet alleen Pw, maar ook IOAW, IOAZ en Bbz) na aftrek van de ontvangen baten € 2.595.000 bedragen. Aangezien de lasten meer dan 5% het beschikbare (rijks)budget van € 2.128.200 overschrijden wordt er een aanvraag in het kader van de Vangnetregeling gedaan. Voor de berekening van het risico wordt er voor 2016 van uitgegaan dat er bovenop het eigen risico van de gemeente van 5%, ca. € 310.000 aan vergoeding moet worden aangevraagd via de Vangnetregeling. Er wordt gerekend met een matige kans (50%) van voordoen dat de vergoeding niet wordt toegekend.

Meldplicht datalekken

Met de invoering van de meldplicht datalekken (vanaf medio 2018: Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)) zijn we verplicht elk ernstig datalek actief te melden. Hieraan zijn enorme boetes gekoppeld. Daarnaast kunnen bestuurders persoonlijk aansprakelijk worden

gesteld. Gewerkt wordt aan een uitvoeringsplan. Er wordt gerekend met een bedrag van € 150.000 met een matige kans (50%) van voordoen.

Aanleg breedband

Investeringsmaatschappij CIF gaat glasvezel aanleggen in het buitengebied van Olst-Wijhe. In zomer 2017 is CIF gestart met de aanleg van Salland-Noord in Raalte, in het najaar met een doorloop in 2018 volgt Olst-Wijhe. De gemeente verleent voor de aanleg een instemmingsbesluit. Ook is het belang van de gemeente dat de glasvezelkabel zo wordt aangelegd dat de weg en bermen na aanleg goed bereikbaar blijven. Hiervoor is toezicht nodig. Met CIF zijn hoofdlijnsafspraken gemaakt over betaling voor het instemmingsbesluit en voor toezicht. We gaan er van uit dat het door CIF betaalde bedrag volstaat. Moet er toch extra toezicht worden gehouden, blijken er meer uren benodigd voor verlening van het instemmingsbesluit of is de staat van de bermen en wegen slechter dan verwacht, dan is er een risico. Het gaat om de aanleg van veel kilometers in het buitengebied, dus het kan om flinke kosten gaan. Voor de berekening van het risico wordt uitgegaan van € 130.000 met een matige kans (50%) van voordoen.

Onverzekerd eigen risico

De Algemene wet bestuursrecht (Awb) bevat een schadevergoedingsregeling voor vermogensschade. Hierbij kan worden gedacht aan geweigerde vergunningen of het toepassen van bestuursdwang. Op grond van het Burgerlijk Wetboek (BW) zijn bijvoorbeeld claims mogelijk bij schade aan voertuigen als gevolg van het in onvoldoende mate onderhouden van openbare wegen. Tegen bovengenoemde claims is de gemeente verzekerd.

De vaste activa van de gemeente zijn alle verzekerd tegen de meest voorkomende gevallen van schade. Samengevat is de gemeente onder andere verzekerd tegen schade door:

- brand, schade aan opstal en inventaris; - fraude; - aansprakelijkheidsstelling college en medewerkers; - vermogensaansprakelijkheid; - risico's bij de uitvoering van werken; - ongevallen. Met het formuleren van een ARBO beleidsplan en ARBO actieplannen wordt ernaar gestreefd de medewerkers een veilige werkomgeving te bieden en ze bewust te maken van veilig gedrag. Het aantal solide verzekeraars die gemeentelijke risico's willen verzekeren is de afgelopen jaren afgenomen. De verzekeringsmaatschappij heeft het eigen risico vastgesteld op € 2.500 voor schade aan zaken (per geval), € 2.500 voor schade aan personen (per geval) en € 12.500 voor vermogensschade per geval.

Bepaalde risico's zijn in het geheel niet meer bij een verzekering onder te brengen. Hierbij valt te denken aan het niet nakomen van toezeggingen of gewekte verwachtingen. Voor de berekening van het risico wordt uitgegaan van € 45.000 met een grote kans (70%) van voordoen.

Het risico op cybercrime en datarisico's wordt meer manifest. Daarnaast is er wetgeving per 1 januari 2016, hetgeen betekent dat in eerste instantie dit jaar een bewustwordingstraject wordt opgestart, daarna volgt de keuze beheersmaatregelen. Kans en financiële impact is op dit moment moeilijk te bepalen.

Algemene uitkering

Periodiek wordt er "groot onderhoud" gepleegd aan de verdeling van het gemeentefonds om de werkelijke kosten aan gemeentelijke taken aan te laten sluiten met de ijkpunten in het gemeentefonds. Als gevolg van de onderhoudsoperatie wijzigt de (landelijke) omvang van het gemeentefonds niet. Wel worden gelden overgeheveld van clusters onderling. Dit leidt bij individuele gemeenten tot herverdeeffecten. In 2015 heeft de eerste tranche van de herijking van het gemeentefonds plaatsgevonden, welke 75% van het gemeentefonds betrof. Deze verliep voor onze gemeente nagenoeg budgettair neutraal. Met ingang van 2016 is een derde van de resultaten van de tweede fase van de herijking doorgevoerd, waarbij besloten is een verdiepingsonderzoek in te voeren. Het gaf omvangrijke herverdeeffecten te zien in het voordeel van gemeenten met een groot buitengebied. Voor onze gemeente resulteerde dit in een hogere uitkering van 17 euro per inwoner. Effecten (positief en negatief) zullen worden afgetopt tot € 15 per inwoner per jaar. De drempel stijgt dus jaarlijks € 15 per inwoner. Het maximale nadeel in de jaren 2016 t/m 2019 bedraagt op basis van 17.886 inwoners: van € 268.290 (2017) tot € 1.073.160 (2020). Aangezien

recent het grootste deel van de uitkering is herijkt wordt voor de berekening van het risico uitgegaan van € 268.290 met een kleine kans (30%) van voordoen.

Exploitatie maatschappelijk vastgoed

Bij het beheren en exploiteren van een belangrijk deel van het maatschappelijk vastgoed in onze gemeente is sprake van een alliantie tussen gemeente, ut Huus (voorheen stichting Kulturhus Olst-Wijhe) en woningstichting. De gemeente subsidieert, de stichting verzorgt de exploitatie en de panden Holstohus, Infocentrum IJssel Den Nul, de sporthallen op het SPOC-park in Wijhe zijn eigendom van de woningcorporatie. Inkomsten uit verhuur van ruimten aan derden maken een belangrijk deel uit van de exploitatie. De inkomsten uit vaste- en losse verhuur nemen af. Een groot deel van de uitgaven (bijv. verschuldigde huur aan de woningstichting i.v.m. langlopende huurcontracten) zijn niet of nauwelijks beïnvloedbaar. Vanwege de gedeelde verantwoordelijkheid voor beheer en exploitatie van het maatschappelijk vastgoed in onze gemeente vormen bovenstaande ontwikkeling een risico voor onze gemeente. Daarnaast bestaat het risico dat de dienstverlening via het Holstohus op termijn onder druk komt te staan. Vanuit financieel perspectief is het risico € 50.000 met een matige kans (50%) van voordoen.

Wachtgeld wethouders

Aftredende wethouders hebben recht op een uitkering. Hiervoor is een reserve gevormd (voorlopig tot en met 2018). Gelet op de historie is het risico op tussentijds aftredende wethouders in Olst-Wijhe klein. In 2018 zijn er de raadsverkiezingen. De kans dat er in 2018 wisselingen optreden in de samenstelling van het college zijn aanwezig en daarmee van het risico op het uitbetalen van wachtgelduitkeringen. De kans dat de gevormde reserve onvoldoende is, is aanwezig. De kans wordt matig ingeschat (50%). Naast nieuwe uitkeringen zijn er ook bekende lasten van gewezen wethouders. Gedurende de periode dat men recht heeft op een uitkering is in de begroting al een bedrag geraamd.

Organisatierisico's

Met betrekking tot haar eigen organisatie loopt de gemeente continu werkgeverrisico's. Het gaat er dan vooral over of wel de juiste mensen op de juiste plaats zitten en of de organisatie in het geheel haar taken wel aankan. De risico's die hieruit voort kunnen vloeien worden beperkt via een adequaat stelsel van interne controle, het beschrijven en borgen van werkprocessen en het formuleren en bewaken van de HRM gesprekscyclus.

Een kleine organisatie kent over het algemeen veel 'solo' functies, functies die door slechts één medewerker worden uitgeoefend. Uitval van de medewerker of onvoldoende functioneren heeft tot gevolg dat taken onvoldoende worden uitgevoerd of tot werkloosheid. De gemeente is eigen risicodragers voor dergelijke werkgeverrisico's. De kosten die voortvloeien uit onvoorziene situaties zijn niet begroot. Voorts dient bij uitval achtervang of tijdelijke capaciteit ingezet te worden om de dienstverlening te kunnen garanderen. Voor de berekening van het risico wordt uitgegaan van € 100.000 met een kleine kans (30%) van voordoen. Voor de berekening van het risico wordt uitgegaan van € 100.000 met een kleine kans (30%) van voordoen.

Rente

Het totaal aan jaarlijkse aflossingen op de aangegane langlopende geldleningen bedraagt in de jaren 2017 t/m 2020 jaarlijks gemiddeld ca. 3 miljoen. De gemiddelde rentevergoeding over de aangetrokken leningen bedraagt ruim 3%. Voor de korte financiering van het financieringstekort wordt structureel een rentepercentage van 2,75% aangehouden. Rekening houdend met een financieringstekort van € 3 miljoen bedraagt de (jaarlijkse) financieringsbehoefte € 6 miljoen. 1% rentestijging leidt tot € 60.000 extra lasten. Gelet op de huidige historisch lage rentetarieven wordt op dit moment de kans als klein geschat. Voor de berekening van het risico wordt uitgegaan van € 60.000 met een kleine kans (30%) van voordoen.

Wmo grote woningaanpassingen

Dit betreft een open einde regeling waarvan het erg lastig is te schatten is hoeveel grote dure woningaanpassingen jaarlijks worden toegekend. Door strengere selectie en een hogere eigen

bijdrage wordt getracht om de kosten te beperken. De kans bestaat dat er meer grote woningaanpassingen moeten worden uitgevoerd dan begroot. In de afgelopen 5 jaar is dat één keer voorgekomen. Het risico wordt daarom geschat op ongeveer één extra grote, en dure woningaanpassing van € 50.000 met een kleine kans (30%) van voordoen.

Risico's	Bedrag
Top 10:	
Participatiewet	155.000
Meldplicht datalekken	75.000
Aanleg breedband	65.000
Onverzekerd eigen risico	31.500
Algemene uitkering	80.487
Exploitatie maatschappelijk vastgoed	25.000
Wachtgeld wethouders	15.000
Organisatierisico's	30.000
Rente	18.000
Wmo grote woningaanpassingen	15.000
Subtotaal	509.987
Overige risico's	205.503
Totaal	715.490

RISICO'S GRONDEXPLOITATIES

Voor de risico's met betrekking tot grondexploitaties geldt een apart regime. De omvang van de risico's worden per exploitatie bepaald en voor voorziene verliezen wordt per exploitatie een verliesvoorziening getroffen. Het beleid is om het totaal van deze risico's als weerstandsvermogen in de Algemene Reserve Grondexploitaties (ARG) aan te houden.

Voor een toelichting van de verschillende risico's wordt verwezen naar de paragraaf Grondbeleid in de Jaarstukken 2016. De risico's worden ten behoeve van de jaarrekening 2017 begin 2018 weer geactualiseerd.

OVERIGE RISICO'S

Niet alle risico's hebben financiële consequenties, maar hebben wel impact, zoals imagorisico's. De twee belangrijkste zijn:

1. Basisregistratie Persoonsgegevens

Voor zowel de Basisregistratie Persoonsgegevens (BRP) als de reisdocumenten is er in sinds 2017 een nieuw jaarlijks evaluatie-instrument beschikbaar gesteld, waarbij Rijk én gemeenten een duidelijke rol hebben. Het betreft een jaarlijkse zelfevaluatie welke met ingang van 2014 jaarlijks in het najaar moet worden uitgevoerd (vanaf 2016 via de audit Ensia). Het risico is tweeledig: financieel en imago. Het financiële risico is moeilijk te kwantificeren. Overigens blijkt uit de zelfevaluatie 2016 dat wij op alle beoordeelde onderdelen goed scoren.

2. Imagorisico's

Als de gemeente op een ongunstige manier in beeld komt, kan dit risico's met zich meebrengen. Hiervoor heeft Olst-Wijhe het Communicatiebeleidsplan 2013-2017 vastgesteld. De naleving hiervan en de controle hierop moet ervoor zorgen dat imagorisico's zich nauwelijks voordoen. Zowel de kans als het financiële gevolg zijn niet te berekenen.

Overige financiële risico's

De overige risico's met een beperkt financieel effect belopen in totaal van € 205.503.